

**WERKGEMEENSCHAP VOOR DIETSCHÉ, FRIESCHÉ EN NEDERDUITSCHÉ VOLKS-
VERBONDENHEID**, op 27 oktober 1932 te Nederkarspel (Noord-Holland) gesticht door de student Jan Willem Friso Piebenga (z. aldaar) en een aantal kweekschoolleerlingen uit Hoorn en Harlingen.

Bij de stichting werd het uiteindelijke doel van de werkgemeenschap als volgt omschreven: „De vestiging van een federatief gemeenebest van Koningsbergen tot Duinkerke, waarin aan de Nedersaksische, Friesche, Hollandsche en Vlaamsche volksdelen een ruime mate van zelfbestuur gegeven zal worden. De officiële talen van het gemeenebest zullen zijn het Nederlandsch, het Friesch, het West-Vlaamsch en het Nedersaksisch”. De werkgemeenschap heeft bestaan tot 1938 en telde op haar hoogtepunt, in 1935, ruim 350 leden, die overwegend afkomstig waren uit West-Friesland (Noord-Holland) en Friesland. Er waren toen afdelingen in Nederkarspel, waar „hoofdman” Piebenga woonde en de hoofdzetel van de werkge-

meenschap gevestigd was, Hoorn, Medemblik, Purmerend, Edam, Leeuwarden, Harlingen, Hindelopen, Sloten, Tietjerksteradeel, West-Terschelling en Ter Apel. Tevens schijnen in dat jaar kernen gevormd te zijn in Aurich, Emden en Leer (in Oost-Friesland) en in de Vlaamse plaatsen Eeklo, Kortrijk, Poperinge en Oostende. De werkgemeenschap gaf een onregelmatig verschijnend periodiek uit, van 1932 tot midden '35 Volksverbondenheid, van 1935 tot '37 Het Nederduitsch Gemeenebest geheten. In het orgaan verschenen ook artikelen in het Fries en het Nedersaksisch. De belangrijkste activiteiten van de werkgemeenschap bestonden in het organiseren van werkkampen op Schiermonnikoog, het bedrijven van heemkunde „om de wortels van ons gemeenschappelijk volksbestaan bloot te leggen” en het gezamenlijk per fiets verkennen van de „Dietsche, Friesche en Nederduitsche gouwen”. In 1934 en '35 werd een dergelijke fietstocht besloten met deelneming aan de IJzerbedevaart. De werkgemeenschap heeft enige jaren vrij intensief contact gehad met de uitgeweken Vlaamse activist Jef Hinderdael. Hoewel Hinderdael en Piebenga veel gemeenschappelijke denkbeelden hadden, leidde de vraag, of het toekomstige gemenebest een democratische regeringsvorm moest hebben, in 1937 tot een breuk. Piebenga ontpopte zich ook toen reeds als een fervent tegenstander van het nationaal-socialisme. De teruggang en uiteindelijke ondergang van de Werkgemeenschap werd vooral veroorzaakt door de misnoegdheid van het merendeel van de Friese afdelingen over de vrij eigenmachtige handelingen van hoofdman Piebenga, die een dominerende persoonlijkheid was, en over het feit dat huns inziens te weinig autonomie voor Friesland voorzien was (dit kwam naar hun mening o.a. tot uiting in de naamsverandering van het orgaan van de Werkgemeenschap). De afdelingen Harlingen, Hindelopen, Sloten en Tietjerksteradeel scheidden zich in 1936 af en stichtten It Fryske Folksboun, dat tot 1940 een kwijnend bestaan leidde. De Werkgemeenschap werd in 1938 opgeheven, toen zich voor een werkkamp op Schiermonnikoog slechts 5 deelnemers aanmeldden.

Piebenga, op wiens enthousiasme de Werkgemeenschap voor een zeer groot deel gedreven had, legde toen, ontmoedigd door de onderlinge twisten en bovendien in beslag genomen door zijn medicijnstudie en een nieuwe hartstocht, het Westfriesse boerderij-onderzoek, het bijltje erbij neer. Na 1936 was er van de contacten met Vlamingen en Oost-Friezen weinig meer te bespeuren.

LITERATUUR : W. Ariëns, *Jan Willem Friso Piebenga, een groot West Fries*, in *De West Friesse Boerderij* (1963, nr. 3); - L.B., *Jan Willem Friso Piebenga, West Fries en Groot Nederlander*, in *Weekblad voor West Friesland* (20 mei 1963); - L.B., *De Werkgemeenschap voor Dietsche, Friesche en Nederduitsche Volksverbondenheid*, in *Weekblad voor West Friesland* (27 mei, 3 juni en 10 juni 1963); - *Verslagboek van de Werkgemeenschap*, in het gemeentearchief te Hoorn.

ADRIAAN WOUTERS